

UNA ALTRA PRÀCTICA DELS DRETS HUMANS ÉS POSSIBLE

CHICO WHITAKER

Brasília, Brasil

Totes les persones neixen lliures i iguals en dignitat i drets. Estan dotades de raó i consciència i han d'actuar amb esperit de fraternitat en relació als altres.

Senzill, directe, aquest és el text del primer article de la Declaració Universal dels Drets Humans (DDHH), aprovada solemnement per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948. Aquest article ens mostra la característica principal del món que es volia construir llavors, després del malson d'una guerra mundial.

La Declaració enumera a continuació els diversos tipus de llibertat que és necessari assegurar i els drets inherents a la condició humana, que han de ser respectats dins els països i en les relacions entre els països. I en el seu trentè i últim article, estableix que cap Estat té el dret de practicar cap acte que conculqui aquests drets i llibertats.

On som, un cop passat més de mig segle? El món caracteritzat en el primer article de la Declaració és el mateix que busquem quan diem avui, en el Forum Social Mundial, que «un altre món és possible». I com que estem encara lluny de veure'l concretat, ara també diem que és absolutament «necessari i urgent».

En realitat, **en primer lloc**, malgrat l'amplitud dels drets i llibertats considerats en la Declaració, la comprensió de l'expressió «DDHH» s'ha centrat, en les dècades 60 i 70, en la reconquesta d'aquestes llibertats i en protegir els opositors als règims militars que es van instal·lar en el nostre Continent, amb presons arbitràries, tortura i assassinats polítics.

Sens dubte aconseguim avançar en aquesta accepció més restringida dels DDHH. Avui sembla difícil que tornem a règims militars repressius. La democràcia, tot i que encara limitada, insuficient, plena de distorsions, va avançant. I a nivell mundial s'aconseguí fer un Tribunal Penal Internacional.

Però els maltractaments i la crueltat de les condicions carceràries, i fins a la tortura -denunciada en la repressió política- són fa molt temps pràctiques habituals en el combat al crim comú, almenys als països en desenvolupament. En aquests països, la societat arriba avui dia a tolerar-les, desgraciadament, davant la inseguretat creixent creada pel crim organitzat i el

narcotràfic. Per això, la lluita pels DDHH freqüentment es redueix encara més -l'opinió pública alimentada per certs mitjans de comunicació de masses així s'hi refereix- al que es va anomenant «defensa dels drets dels bandits». En realitat aquesta lluita va caure en una trampa de la qual necessitem alliberar-nos. Fins i tot en el seu sentit més restringit encara hi ha molt per fer.

En segon lloc es planteja un problema encara major: el dels altres drets establerts per la Declaració. De fet, en el tercer món -i en la nostra Amèrica, tristament- la major part dels ciutadans i ciutadanes viu en un estat de carència de vegades gairebé absolut, fins i tot pel que fa a l'alimentació, condició bàsica per a la vida humana. Ni de lluny s'ha aconseguit la igualtat. Al contrari, el que creix és la desigualtat -entre les nacions i dins d'elles, fins i tot als països desenvolupats. Al mateix temps augmenta la pobresa també en aquests països i més encara la misèria a les perifèries del món, com a conseqüència d'una lògica excloent i concentradora de riqueses, pròpia del sistema econòmic que es va imposar després de la caiguda del mur de Berlín.

Al seu torn, la guerra, que la Declaració Universal dels DDHH pretenia que fos desterrada per sempre, dins un «esperit de fraternitat», es banalitza i es converteix en un espectacle televisiu. En multiplicar-se els conflictes armats de dimensió local però d'interessos internacionals, el que augmenta és l'odi. De la desesperació davant la dominació econòmica i política sorgeix el «terrorisme», que proporciona justificacions per al «terror» de la força bruta: amb el pretext de defensar els seus ciutadans d'accions insanes, l'actual govern de la nació avui més poderosa del món -els EUA, país on, per cert, es va discutir i aprovar la Declaració- llança tones de bombes sobre un país ja combatut per un altre govern igualment irrespectuós dels DDHH. S'alimenta així una dinàmica que pot tenir un efecte exactament invers al declarat, empenyent el món cap a un desastre sense precedents.

I en aquest procés, com en un cercle viciós, anem retrocedint fins al punt d'arriscar la pròpia democràcia,

allí on s'havia aconseguit refermar-se, en tornar a la pròpia accepció restringida dels DDHH, que jutjàvem més consolidada: amb el pretext de la lluita contra el terrorisme es dóna una recrudescència del control policial i militar, de les arbitrietats i de la il·legalitat en l'exercici del poder. Fins a l'ús de la tortura ha estat ja clarament admès.

Què hem de fer? Necessitem obrir noves perspectives.

El primer article de la Declaració estableix que som tots iguals no sols en drets sinó també en dignitat. La lluita pel respecte a la Dignitat Humana -de tots- pot, per tant, passar a ser una nova forma de lluita pels DDHH en tota la seva amplitud.

- El Consell Nacional d'Esglésies Cristianes de Brasil, CONIC (www.conic.org.br), que ha coordinat la brasilera «Campanya de la Fraternitat de 2000» amb el tema «Dignitat Humana i Pau», proposa una nova forma de fer-ho. Donant continuïtat a aquesta campanya a través de la publicació d'un Informe anual (en el qual col·labora també la Comissió Brasileira de Justiça i Pau, www.cbjp.org.br), on es presenta un nou índex: el de la Indignació del poble davant els atemptats a la Dignitat Humana. Mostrarà, any rere any, si la indignació està augmentant o disminuint enfront del que succeeix amb els DDHH a Brasil. Es parteix del principi que la Dignitat Humana només serà respectada en una societat si aquesta assumeix aquesta Dignitat com un valor bàsic i fonamental que ha de ser defensat en qualsevol circumstància; i que la banalització del respecte a la Dignitat Humana porta la societat a habitar-se a conivir amb la injustícia. (El qüestionari utilitzat per mesurar l'índex d'indignació és presentat en l'Informe, així com el mètode de càlcul; la seva aplicació en qualsevol país, ciutat, escola o comunitat, així com l'ús dels altres textos presentats en l'Informe, pot ser un bon instrument pedagògic per a la necessària conscienciació de la Dignitat Humana com a valor fonamental).

-Una altra forma de lluitar pels DDHH és la que proposa l'objectiu de plena ciutadania per a tots. La Declaració dels DDHH és en realitat una Declaració de Ciutadania. El ciutadà comença a existir quan pren consciència que, en néixer, ja té tots els drets expressats en la Declaració. En aquest sentit, bona part de les nostres poblacions llatinoamericanes està constituïda encara per mig-ciutadans: ni saben que tenen aquests drets. Despertar-los a aquesta consciència és quelcom fonamental.

En l'etapa següent es passa de la consciència dels drets a la lluita perquè siguin respectats. Això exigeix

organització i persistència, perquè les elits privilegiades que s'aprofiten del no-respecte als DDHH es defensen fa segles i no veuen els altres éssers humans com els seus germans.

El pas decisiu a la plena ciutadania és, no obstant això, el que pot passar després: lluitar no sols pels propis drets sinó pels drets dels altres -en l'accepció restringida i àmplia dels DDHH-, pels drets del germà pròxim o llunyà, pel dret de tenir una Terra en la qual la Humanitat pugui efectivament continuar vivint. El desafiament és comprometre's en alguna d'aquestes múltiples lluites per la justícia que es duen a terme per tot arreu.

- Ara hem d'afrontar també, a nivell mundial, en l'exercici d'una ciutadania planetària, la barbàrie guerrera dels EUA. Ja hem estat capaços de dur a terme les majors manifestacions per la pau que el món ha vist, amb milions de ciutadans de desenes de països sortint al carrer per expressar el seu desacord amb una eventual invasió d'Iraq. Però, com que aquesta lluita planetària pels DDHH tot just està començant, la invasió es va consumir poc després.

Necessitem tenir les antenes obertes a les propostes i convocatòries que corren pel món, ara que tenim l'ajuda de la xarxa, Internet. Per exemple, enmig del moviment de la lluita per la pau, molta gent es va mobilitzar a favor d'una convocatòria extraordinària de l'Assemblea de l'ONU, utilitzant la seva resolució 377, que permet aquesta convocatòria quan el Consell de Seguretat està bloquejat. Els EUA van intensificar els seus contactes diplomàtics i fins i tot van amenaçar per evitar aquesta convocatòria. Els EUA sabien que l'Assemblea els col·locaria en una situació enutjosa i desgastadora, qualsevol que fos la decisió que l'Assemblea prengués, si es convocava. També en aquesta iniciativa la Humanitat va perdre. Però vam estar a punt d'aconseguir-ho. (Una bona font per estar al cas de les propostes i convocatòries en marxa és la pàgina del Fòrum Social Mundial i els seus enllaços amb altres pàgines i xarxes: www.forumsocialmundial.org.br).

La lluita pels DDHH és per tant una lluita permanent, perquè tots els nostres germans, en tots els països del món, tinguin condicions de vida d'éssers realment humans, es realitzin plenament, en el pau efectiva entre les persones i entre les nacions. L'«altre món possible» és aquell en què la dignitat pròpia de tot ésser humà, de qualsevol ésser humà, mai no serà posada en dubte i serà sempre defensada.